

opportune pede plaudit, cachinnis perturbat, et inconditis vocibus oratores ad silentium redigit; eorumque interdum solidissima rationum momenta tanquam anteaeti seculi et retrograda, ut aiunt, hominum deliramenta excipiuntur.

Interea societatis compago laxatur, debilitatur religio, sana ethica maiora in dies detrimenta patitur, corrumpuntur mores, et quod consequens est, matrimonii sanctitas laeditur ac labefactatur. Talis est ratio, ob quam connubiorum mere civilium proposita lex tot adstipulatores ac vindices in nonnullis regionibus sit adepta, et quare tam ardens adhuc in plerisque ferveat erga legem illam studium.

Atque ut vela iam contrahamus, ex dictis evidenter constat, civilia coniugia, quorum prima in protestantismo deprehenditur origo, in regiones catholicorum ex irreligioso communismi ac socialismi spiritu propagari, ac vicissim civilia coniugia propagando fovendoque communismo ac socialismo non parum conferre.

CAPUT III.

De matrimonii civilis lege.

ARTICULUS I. — Lex Matrimonii civilis inter catholicos a christianis pseudo-politicis proposita antiphilosophica est et iniqua.

Hactenus matrimonium civile in eius origine et progressu, in pravis effectibus, atque in intima eius natura spectavimus sub multiplici aspectu, philosophico nimirum, theologico, canonico, historico, sociali etiam atque politico: nunc propius agendum est de ipsa lege, quae matrimonium civile sancit in regionibus etiam catholicorum, ubi Tridentinum publicatum est.

Optandum sane esset, ut huiusmodi lex nullum catholicorum codicum inficeret ac deturparet, quemadmodum revera aliquot inficit ac deturpat. In Galliis, ut diximus, postquam sanctitas matrimonii sub libertatis arbore foede fuit profanata, matrimonium civile tanquam minus malum, at certe gravissimum in-

valuit, ac lege lata cautum est, ut quod attinet ad civiles effectus nulla ratio habeatur illarum nuptiarum, quae ad formam Tridentini concilii in facie Ecclesiae tantum initae fuerint, at iniri omnino debeant coram civili magistratu. Quod quidem si fiat, lex minime contrahentes cogit ut matrimonium in facie Ecclesiae celebrent; ast civile coniugium necessarium est et sufficiens. Hinc non pauci perditae conscientiae viri ac mulieres contenti consensus sibi invicem praestiti coram civili magistratu, lege suffulti, perinde ac si verum matrimonium contraxissent, simul cohabitant, obliti animae ac salutis. Ex Gallis in Belgium etiam tam perniciosa pestis est propagata.

Alicubi spiritus rebellionis et independentiae ab Ecclesia similes leges induxit; novissime in republica Neo-granatensi comitiis probanda eadem lex proposita fuit, ast sive exitum nullum habuit, sive abrogata fuit (1). Iamdiu in regno Bavariae constituta est lex de civili coniugio. Alibi saltem ad tempus vetitum fuit sub gravibus poenis, ne sacerdotes matrimonio iungerent fideles, antequam scripto constaret eos coram civili magistratu contraxisse (2); quae dispositio alicubi adhuc perdurat (3).

De Anglia nil dicam, quae profani matrimonii veluti legislatrix magistra est, quamquam illud per se ratum sit, quum publicatum ibi non fuerit Tridentinum concilium.

Hactenus in Italia matrimonium mere civile ignorabatur: at vero nuper in Subalpinis de huiusmodi lege ferenda actum est.

Iam vero quid de lege, quae matrimonium mere civile san-

(1) De qua lege ita ab. Mosquera, frater venerandi archiepiscopi Bogotensis, scripsit in ep. ad Redactores *Univers* die 11. Augusti 1856. « Pour ce qui regarde la monstrueuse loi du mariage civil, donnée en 1835, il y a déjà » amélioration; elle a été abrogée, et quoique la nouvelle loi laisse encore à » désirer, aujourd'hui comme par le passé le mariage des catholiques produit » tous les effets de l'habilité civile. » Ibid. 15 Août.

(2) Ita in ducatu Mutinensi cautum fuerat; verum mense Novembr. 1855. decretum est, ut deinceps declaratio praecedens matrimonii per actum Status civilis non amplius necessaria sit ante matrimonium religiosum. Vid. *Il messaggero di Modena*.

(3) Ut in regno Neapolitano.

cit, dicendum sit, post ea, quae de matrimonio ipso civili diximus, satis patet. Nunc tamen legem ipsam directe antiphilosophicam, et antipoliticam, imo etiam tyrannicam esse singillatim demonstrare aggredimur.

Sane ut a primis hoc in articulo exordiamur: Philosopho absurdum videri debet, ac rectae repugnans rationi ordinem idealem seu potius fictitium cum reali permiscere, idque ut concretum spectare, quod in sola eaque fallaci mentis abstractione consistit. Porro hodierni pseudo-politici in promovendis sancendisque penes christianos nuptiis pure civilibus in uno eodemque subiecto duas qualitates distinguunt, *civis* nempe atque *christiani*, perinde ac si altera ab altera seiungi ac divelli posset. Ipsi profitentur se in subditis unicam spectare civis conditionem, ac omnino a religione, quam profitentur, praescindere. At quis non videt, eiusmodi mentis abstractionem ad nihil valere, cum in ordine reali seu concreto ambae hae conditiones in uno eodemque subiecto coniunctae permaneant, et quodammodo identificentur? Idem enim est civis, qui christianus, et idem christianus, qui civis. Quapropter dum leges praescribuntur civibus, civibus christianis praescribuntur. Absurdum proinde est unam eandemque personam in duas veluti scindere, adeo ut liceat uni imperare, quod alteri repugnat.

Porro hoc vere illud est, quod fieret ac reipsa fit per legem coniugiorum mere civilium. Etenim per eam facultas tribueretur civi christiano seu catholico contrahendi legitime coram solo magistratu nuptias, etiamsi ipse recuset se sistere coram paroco, seu coram Ecclesia ut suum renovet consensum. Vi istiusmodi legis civilis contractus coniugalis licitus ac ad legis normam validus haberetur. Non ignorat tamen legifera potestas, id nec licite nec valide a civibus christianis praestari posse, adeoque hac lege sub obtentu distinctionis cuiusdam fictitiae, seu potius vanae mentis abstractionis, ad ponendum actum vere illicitum ac invalidum facultas praeberetur.

Quid si Ecclesia eadem distinctione utens, spectando filios suos sub respectu tantum religioso, et abstrahens a conditione

civium, aliquid eis lata lege praeciperet, aut saltem indulgeret, quod a politica potestate iure reprobaretur, ac vetaretur tanquam illegitimum, noxium, nulliusque valoris? Procul dubio politica auctoritas protestaretur tum adversus actum illum, tum adversus legem mera fictione innixam, eaque absurda, cum a conditione christiani dispesci nequeat conditio seu qualitas civis, qui obstringitur iis omnibus officiis, quae ad recte institutam societatem pertinent; quare ergo politicum regimen hae eadem fictione utitur, immo vero et eidem innititur tanquam fundamento ad sancienda foedera nuptialia civilia, quae a cive iniri eo ipso nequeunt, quod simul christianus sit?

Haud tamen inter se permiscere intendimus officia, et obligationes, quibus unum idemque subiectum sub diverso respectu devincitur. Neque enim ignoramus, alia esse officia ac munia, quae idem homo praestare debet prout civis est, et alia officia ac munia, ad quae tenetur ut christianus. Ubi spectetur ut talis, non abnuimus distinctionem inter civem et christianum admittere. Verum aliud est ferendum iudicium, quando agitur de actionibus inter se ac natura sua diversis, quaeque impleri possunt, aut debent diverso tempore, diversoque fine, quaeque a diverso obligationis fonte dimanant, atque a diversa potestate proprium ius habente praecipuntur, quae in uno eodemque subiecto optime consistunt. Nam diversa obligatio in diversa caderet obiecta. Aliud vero est, cum de eo agitur, quod in una eademque persona consistere nullatenus potest. In prima hypothesisi diversas illas leges, diversaque officia componi posse ac harmonice inter se coordinari, atque consistere, saeculorum omnium experientia evidenter demonstrat. Plurimi semper flourerunt ac florent, qui non minus optimi cives, quam optimi christiani merito audiunt; optimi ac strenui duces, integerrimi magistratus fuerunt et sunt, iidemque christiano simul nomine insignes. Immo et illud, si lubet, adiiciam, meliorem neminem civem haberi eo posse, qui religione ac pietate excellit, neminem fidiorem (4). In altera vero hypothesisi nullo modo distinc-

(4) Nulla aetate defuerunt viri dignitate principe inter suos, qui rei publicae

tio illa, seu mentis abstractio locum habere potest; ita ut uno eodemque tempore valeat quispiam esse civis et non christianus, quum christiana tamen professione censeatur. Fieri omnino nequit, ut quis porro christianus sit simulque ea praestet, aut peragat et quidem *legitime*, quae illi nomini ac professioni adversantur. Christus et Belial sese invicem excludunt hoc in casu in uno eodemque opere ac subiecto.

Atque ut haec obviis illustremus exemplis: Fac imperatorem romanum, cum adhuc dominaretur idololatria, novisse plurimos ex suis subditis christianam religionem profiteri: ac sub obtentu praefatae distinctionis inter civem et christianum praecepisse, ut tanquam cives publicis interessent sacrificiis, deque iis more patrio celebratis participarent, sinens caeteroquin ut tanquam christiani proprium sectarentur religionis christianae institutum. Nonne eiusmodi imperator censendus esset ludicra uti distinctione? Idem dic de Islamitarum principe, qui in ditione sua huic ipsi distinctioni in-

administrationem ad religionis leges exegerunt, hos inter, quos referre longum foret, unum memorabo, qui civilis simul ac christianae virtutis specimen singulare dedit, dum cuidam matrimoniali legi se opposuit. Is est vir nobilis Ioannes de Andrea pater V. E. Hieronymi Cardinalis, qui tot antea muneribus publicis optime functus, nunc tanta sedulitate et sapientia sacrae praest congregationi *ab Indice* nuncupatae. Ioannes itaque non minus scientia quam religione conspicuus magnum iam sibi Neapoli nomen comparaverat; cum in tristissimam temporum conversionem sub saeculi huius exordia incidisset, cumque ~~lata~~ lex esset de nuncio uxoribus remittendo, maluit exui dignitate, senatu carere, privatus vitam exigere, quam religionis iura resolvere, nefarioque sese sacramento devincire. Composita pace, ad amplissimos honorum gradus evectus, summus regni tabellariis praepositus; deinde vero aerario, regni sumptibus, negotiisque ecclesiasticis praefectus, utroque munere ita perfunctus est, ut et regni opes auxerit et de ecclesiasticis optime sit promeritus, episcopis, sacrisque coetibus et familiis nulla re defuerit, eorumque obsequi studiis, dignitatem tueri, libertati consulere muneris sui duxerit, Romanosque pontifices singulari pietate coluerit. Ita vir iugiter religiosus extitit, parens optimus, magistratus integerrimus, civis eximius. Cf. huius cl. viri *Elogium* a P. A. Angelini an. 1836. Romae vulgatum; nec non Franc. Guadagni *In obitu Aloysii et Henrici filiorum March. Ioannis de Andrea consolatoriae allocutiones*. Romae 1837.

nixus contenderet christianos subditos suos, utpote cives, debere solemnibus gentis islamiticae Mahometo prophetae oblati interesse precibus, simulque posse tanquam christianos Christum colere eiusque legem profiteri. Idem esto iudicium de principe haeritico, qui catholicos quatenus cives sunt ad ea adigeret, quae cum catholica professione componi non possunt.

Eiusdem generis est casus, quem prae manibus habemus. Pseudo-politici lege a se lata, aut ferenda contendunt nuptias coram solo magistratu civili inscia Ecclesiae initas, uti licitas, legales ratasque habendas esse a subditis, prout cives sunt, sobolem inde ortam pariter uti legitimam, quae politicis omnibus civium propriis privilegiis seu iuribus potiat. Ac si praeterea legislatori ulterius progredi lubeat, permittat perfectum ab hisce nuptiis divortium, atque idcirco etiam poligamiam, materialem saltem per transitum ad nova vota: impedimenta matrimonialia immutet, tollat, constituat. Norunt hi pseudo-politici, quibuscum agimus, haec omnia aliena prorsus esse a religione catholica, et cum iis, qui eam profitentur, aperte pugnare, adeoque ab eadem repudiari, damnari atque execrationi haberi. Verumtamen, quin perterrefiant, audacter se sapientiae apicem attigisse arbitrantur per celebrem suam distinctionem, quod nempe in his omnibus ipsi non spectent matrimonium, nisi quatenus contractus civilis est atque a civibus ineundus, quin curae ipsis sit de conscientia, aut de pietatis integritate, a qua omnino praescindunt abstrahuntque.

Quid porro absurdius hac agendi ratione excogitari, aut fingi potest? Nonne in ordine reali, seu, ut aiunt, in concreto iidem simul cives sunt et christiani? Quomodo ut cives idraturum habere possunt, quod a christiano seu catholico nomine abhorret? Quaenam est eiusmodi lex, quae christianorum civium matrimonia sancit, ac si meri essent civium contractus?

Nec est quod regerant, se non praecipere, ut talia cives

contrahant connubia, sed facultatem tantum praebere, ut si velint civili se solum vinculo iungant; neque propterea ad rem esse exempla, quae in medium allata sunt de imperatore, aut ethnico, aut islamita, aut haeretico, qui *positive* aliquid praecipiant, quod a christiana vel catholica abhorreat religione, cum in casu, in quo versamur, de sola agatur *permissione*, quin renovatio contractus in facie Ecclesiae excludatur.

At quae adducta sunt exempla in eum finem fuerunt prolata, ut illustraremus, quam futili niteretur distinctioni ea lex, quae dum christianam religionem intactam incolumemque servare profitetur, tamen de christianis civibus, prout *cives* sunt, ea statueret, quae a christiana religione dissentiant; quocumque tandem modo res statuatur sive praecipiendo sive permittendo. Deinde vero sive agatur de re per legem praeepta, sive de re per legem permissa, in idem recidit. Siquidem actus connubii civilis ad Ecclesiae exclusionem, de quo est sermo, est actus, qui a christiano viro nulla ratione poni potest quique per se nullius est roboris nulliusque plane valoris, quidquid demum lex contra Ecclesiam constituat; seu est actus, qui cum professione christiana consistere nequit, neque componi, adeoque ubi agnoscitur christiana seu catholica religio, nec praecipere nec permitti potest a lege ideo tantum, quod civis a christiano distinguatur. Denique cum eiusmodi nuptiae coram magistratu civili celebratae semel fuerint, pseudo-politici sua lege illas omnino *positive* tuentur atque defendunt, ita ut ab illis resilire non liceat, ac si alter coniugum ab illis se retrahat, hunc cogunt ut permaneat. Lex ideo quoad actum futurum *permissiva* quidem est, ac solum facultatem praebet; quoad actum vero consummatum maxime *positiva* est, cogitque sub interminatione poenarum, ut actus integer sartusque habeatur, ac proinde iterum apprime quadrant adducta exempla.

Huiusce legis fautores fatentur, sese omnino esse catholicos,

catholicos esse cives, pro quibus lex illa proponitur: religionem se vel minimum laedere negant; et simul profundi philosophi, distinctione civis christianique suffulti, ea civibus permittunt et sanciant matrimonia, quae et contrahentes et legis ipsius latores, utpote catholici, credere debent nulla omnino ac irrita esse. At vero huiusmodi pseudo-politici si nolint simul sese pseudo-philosophos ostendere, logice sibi cohaereant necesse est; adeoque si christianam seu catholicam religionem profitentur, hanc desinant legem proponere, vel si eam proponunt, fateantur se non solum civem a christiano seu catholico philosophice distinguere, sed impie antichristianam legem catholicis imponere. Princeps aut desinit esse christianus, suumque populum totum ut christianum considerare, aut irrationabiliter agit, dum christianus christianis tales leges proponit. Incoherentiam hanc quidam politici sentiunt atque alia facta distinctione profitentur se, prout magistratus sunt, esse veluti atheos, atheamque revera esse legislationem, scilicet dum ut personae, quod aiunt, privatae religionem colunt, ut personae publicae a religione praescindunt.

At revera quidquid pseudo-politici verbo tenus profiteantur, satis aperte ostendunt, se hac lege non solum per inanem abstractionem a religione praescindere, sed impie eam negligere, contemnere ac repudiare, quod quidem multiplex ex capite facile ostenditur.

Ac primo ea lex prodit tacitum christianae religionis contemptum. Etenim quod quispiam ex infirmitate, aut etiam ex malitia legem aliquam Ecclesiae infringat, probe intelligitur id sine religionis contemptu fieri posse; verum quod quis ut honestam proponat ac vindicet legem, quae religione directe adversetur, id certe sine contemptu saltem tacito facere non potest.

Secundo: immo vero ea lex contemptum prodit Ecclesiae non tacitum modo, sed apertum etiam atque formalem. Assumit enim posse quempiam impune id facere, quod sub gravium spiritualium poenarum interminatione Ecclesia ne

fiat interdicat. Ecclesiae leges, ac si nusquam existerent, ignorantur, vel potius scienter volenterque spernuntur; auctoritas ipsa pro nihilo habetur. Est ne hoc a religione catholica praescindere abstrahereque, an non potius eam aperte contemnere? Est ne haec innocens quaedam lex pure civilis, an potius lex anticatholica ac impia?

Tertio: latentem prodit incredulitatem, atque secretam a vera religione apostasiam. Sane, conici vix potest quempiam serio credere religionem catholicam unice veram esse, seu verum unicumque christianismum divinitus datum, qui tamen firmiter apud se constituat in talem peccati habitualis statum se conicere ex quo, nisi doleat aliquando et respiscat, certo novit se aeternum damnatum iri iuxta eiusdem Ecclesiae doctrinam ac firmissimum dogma. Iam vero talis est eorum status, qui nuptiali foederi civili tantum contenti nihil ulterius satagunt, nec se sistere coram Ecclesia pertinaciter volunt, eo quod a lege civili non compellantur. Hi enim, ut paulo ante ostendimus, in aperto ac nefario concubinato degunt, ac proinde in lethiferi gravissimique peccati statu. Hi profecto nemini prudenti persuadebunt, se Ecclesiam credere eiusque doctrinam, quamvis exterius catholicam religionem profiteantur, sed increduli plerumque sunt, sin minus theoretice, practice saltem. Quid porro erit sentiendum, aut dicendum de iis pseudo-politicis, qui legem immani furore urgent promoventque totis viribus, qua fornicaria illa vivendi ratio cohonestetur coram societate christiana et catholica? Numquid istos sinceros fideles dixeris et habebis, et non potius catholicos personatos, qui exterius nomen et professionem catholicorum assumunt in eum solum finem, ut Ecclesiae magis noceant?

Quarto: eadem lex politicum prodit atheismum, seu principium separationis plenae Status civilis ab Ecclesia, qua declaratur Status a religione, seu, quod idem est, a Deo emancipatus ac pene solutus; aut etiam, uti nunc temporis loquendi mos est, lex athea constituitur. Nisi haec separatio

omnibus retro saeculis inaudita, ac athea emancipatio supponatur, nunquam pseudo-politici ausi fuissent, aut auderent legem proponere, qua christiani cives tantummodo uti cives spectarentur. Quasi nempe societas ultimus esset hominum finis, ad quem assequendum caetera omnia dirigi deberent; religio vero tanquam extraneum quid esset, et accessorium idque indifferens elementum. Hoc est principium, quod in praesentiarum longe lateque diffunditur, dominaturque, atque causa praecipua est tot aberrationum practicarum, ob quas ubique fere locorum societas politica periclitatur, ac dissolutioni proxima est. Haec demum illa libertas est, quam veluti supremam votorum metam increduli omnes ac pseudo-politici universi sibi a diuturno tempore proposuerunt ac machinati sunt, quamque olim ominabantur atque salutabant a longe, nunc vero vix non adepti sunt, atque plene adipisci sibi brevi pollicentur etiam in regionibus catholicis. (3).

Primus gradus, in quo sese ipsi collocarunt, ut id obtinerent, fuit illa, quam tolerantiam universalem ac conscientiae libertatem vocant, quatenus supremus legislator adstringitur omnes ex aequo, ac indiscriminatim confessiones sub patrocinio suo recipere atque tutari, adeo ut pari modo spectet anabaptistas, protestantes, catholicos, iudaeos

(3) Doctrinam hanc de secretionem Status ab Ecclesia mutuati pariter sunt pseudo-politici ab impuro protestantismi fonte una cum consecrariis, quae exinde profluunt. In quam rem praeclare scripsit Philippus Carillo. « Nel protestantismo s'insegnò la fatale dottrina di doversi la chiesa separar dall'impero, e per questo lagrimevole e stolto divorzio dell'atto civile dall'atto religioso, della chiesa dallo stato, dell'impero dalla religione, si gettarono le fondamenta di una sistematica ribellione dalla chiesa e da Dio. Guidati da questo abominevole principio, e l'universale famiglia pretendendosi divisa dal suo supremo Fattore, si potè facilmente pur sottrarre dalla sua dipendenza il particolare connubio della donna coll' uomo. Il altari termini, la infesta novella teorica principalmente radicata nell' odio de protestanti contro la chiesa cattolica, riuscì ad umanizzare e confinare il matrimonio nell' assoluto arbitrio del potere civile, lasciando la chiesa nel fondo del santuario il contemplarlo e benedirlo, se ne fosse richiesta. » *Istituzioni delle leggi civili nel regno di Napoli*. Napoli 1855. vol. I. pag. 294 seq.

etc. dummodo civium munia rite obeant. Ubi hunc primum gradum ascenderunt, facile eis fuit ad alterum transgredi, quod scilicet legislatio sapiens ac prudens debeat omnino in subditis abstrahere ab elemento religioso. Cum vero religio relationem habeat ad Deum, exinde ad tertium gradum ventum est, ut scilicet praescindatur in lege a Deo ipso, ex qua periodo nec Dei nomen amplius insertum in codice est, neque ex Dei nomine et auctoritate leges statuta.

Huc humana ac terrena sapientia quum venerit, omnes curas ac studia convertit ad industriam, commercium ac temporalia commoda unice provehenda, quin vel hilum faciat spirituale civium bonum, vel de eo sit sollicita, quod vel praecipit vel vetat christiana religio. Quin potius eam non semel tanquam obstaculum spectat supremi boni in his terris assecutionem impediens, eidem bellum sive occultum sive apertum indixit ad illud removendum ac penitus eliminandum. Cum autem catholici, prout ab Ecclesia edocti sunt, supremum bonum suum non in terris, sed in coelis repositum esse credant; illudque non in vita fugacis temporis huius, sed in altera eaque aeterna assequi contendant, secus ac illi, qui spem non habent, quique toti effunduntur in terrestribus bonis unice prosequendis quocumque demum praesidio id possint, hinc necessario fit, ut pseudo-politici catholicos, quantum in ipsis est, deprimant, faveantque totis viribus protestantibus, utpote magis idoneis ad commercium, industriam, mundanamque felicitatem promovendam. Hinc irreligiosae leges, quae catholicos feriunt, praesertim vero praesules, sacerdotes ac religiosos viros, quos tanquam peripsema habent pedibus proterendum, ac per contemptum clericalem factionem nuncupant. Cum de his agitur, tunc legalis illa fictio abstractionis a religione cessat, religionis catholicae pseudo-politici recordantur, atque in eis non civis, sed catholici ministri qualitatem insectantur.

Haec, quae vix delibavimus, si quis animo suo reputet serioque perpendat, animadvertet, non esse a nobis veluti imagine

conficta, sed factis comprobata. Satis est oculos circum ferre per varias catholici orbis partes, ut illico quisque veritatem videat eorum, quae affirmavimus.

Porro ex hoc legalis atheismi principio peti debent inaudita hactenus in regionibus catholicis matrimonia pure civilia, et lex ad ea cohonestanda ac promovenda cum tanta animarum atque ipsius publicae honestatis pernicie et iactura.

Equis vero est, qui non videat, eiusmodi exitiale principium germen esse impietatis maximae? Quid enim est aliud separare rem civilem a religiosa, quam fulcrum praecipuum ipsius societatis politice remove, ac civibus incitamentum praecipuum ad legis observantiam subtrahere, vim physicam vi morali ac religiosae substituere? Quid aliud est, quam calcem ac caementum a lapidibus in aedificii mole subtrahere; unicum efficax frenum, quod remanet, ad cives coercendos, ne diffluant in omne scelus, proicere; habenas laxare omni iniquitati; iura omnia pessumdare et quaterere, quae columnenque suum a religione unice mutantur? Et tamen hoc ab iis fit, qui honestati publicae invigilare ex officio tenentur, eamque omni qua possunt ope promovere: immo addo quandoque ita se iniique gerere eos, qui illis moderantur regnis, in quibus religio catholica, religio unica et dominans ex lege constituta ac declarata est.

Certe nusquam antea societatem vidimus adeo nutantem, ut aetate hac nostra, ex quo nimirum perniciosum eiusmodi principium irrepsit, impiorumque ac perversorum politicorum mentes occupavit. Nunquam adeo frequentes civiles motus ac perduelliones experti sumus. Verum et his sepositis, reputent apud se pseudo-politici, quod Deus aliquando iudicaturus sit civem ac religiosum, principes ac subditos, populos ac legumlatores, qui quamprimum rationem reddent ei, qui iudicaturus est orbem terrae in aequitate. Dicam et istis, quod quamvis nunc dii inter homines dicantur ob supereminentiam ac dignitatem qua pollent, et magistratus quos exercent: « Verumtamen vos om-

» nes sicut homines moriemini , et quasi unus de principibus
» cadetis (6). »

ARTICULUS II. — Quotquot deliberate ac positive ad legem de Matrimonio civili ferendam concurrunt , reos coram Deo se gravissimi criminis constituunt.

Complexi his verbis sumus eos omnes , qui prudentes scientesque operam ponunt ad efficiendum , ut lex , de qua loquimur , proponatur , foveatur , sanciat , potissimum ubi Tridentinum decretum publicatum est. Potissimum inquam ; nam in aliis etiam regionibus , licet matrimonia mere civilia sint valida , lex tamen civilis ad ea alliciens semper esset contraria legibus Ecclesiae , hoc est antiquo iuri , quod talia matrimonia etsi non irritat , tamen gravissime prohibet. Potest autem quispiam particeps esse voluntarie consilio et adhortatione , in publicis praesertim comitiis seu conventibus , multo vero magis solemnibus legalique approbatione seu voto ac suffragio. Hos itaque omnes gravissimi coram Deo peccati reos fieri dicimus , prout voluntarie deliberateque quisque partem suam confert.

Plures forsitan ex pseudo-politicis ad eiusmodi enunciationem subridebunt , aut etiam cachinnis eam excipient. Esto ; verum tamen hoc nos abstertere non debet ab adstruenda veritate cuiusmodi in se est : nec enim impiorum risus advertere nos debet , imo nec minimum dimovere ab officio. Huic risui nos assuevimus etiam quoad res maioris momenti. Insuper istiusmodi irrisio , aut subsannatio eo melius comprobaret confirmaretque quod in superiori articulo diximus , nimirum huiusmodi homines ex illis esse , qui in profundum impietatis delapsi practicum profitentur atheismum , nullam Dei , propriae conscientiae , aut futurae vitae rationem habentes. Siquidem exploratum est , non paucos ex his pseudo-politicis ad secretas pertinere sectas , aut quandoque etiam communismum , aut socialismum complexos esse.

(6) Ps. 81., 7.

Quidquid porro de hoc sit , ita nos propositam veritatem adstruimus : qui violant Ecclesiae legem ; qui auctores alii sunt , ut eam transgrediantur ; qui alios alliciunt ad statum habitualis peccati ; qui alios obiiiciunt evidenti periculo aeternum exitium incurrendi ; hi profecto reos manifeste se constituunt coram Deo gravissimi sceleris. Iam vero tales esse eos omnes , quos nuper recensuimus , ita iam singulatim ostendimus.

Ac 1. Graviter peccare eos , qui Ecclesiae legem violant , eamque maximi momenti , videlicet in re , ex qua pendet vel legitimum honestumque coniugium , aut turpis fornicatio , nemo , ut arbitror , qui professionem christianam fateatur , poterit negare , aut etiam in dubium revocare. Iam vero talis est Tridentina sanctio , iuxta quam redduntur inhabiles ad contractum ineundum atque ad faciendum coniugium , qui coram parcho ac duobus , aut tribus testibus non elieverint suum consensum , seu suum celebraverint coniugium. Quapropter qui extra hanc definitam formam attentarent connubium , non solum nihil efficerent , ut alias ostendimus , in ratione sacramenti , sed neque in ratione contractus sive naturalis sive civilis ; ita ut in conscientiae foro legitime , aut licite uti iure coniugali non possint , et coniugales qui dicuntur actus sint totidem actus illiciti ac fornicarii , adeoque totidem peccata. Cum igitur lex , qua de agimus , directe violet hanc ecclesiasticam sanctionem , plane consequitur eos , qui voluntarie cooperantur huic legi statuendae , qui eam proponunt promoventque , qui suffragio suo concurrunt , ut illa admittatur , effici reos coram Deo gravissimi criminis.

2. Insuper graviter etiam illos peccare , qui alios ad violandam seu transgrediendam Ecclesiae legem inducunt in re gravi maxime momenti , qui compos rationis sit , et in Christum credat , facile debet admittere ; neque opus est sublimi ingenio implexaque ratiocinatione ut id evincatur. Nam si reum se constituit , qui actionem pravam ac iniustam ponit , innocens profecto non poterit censi , qui alteri auctor est , ut eam ponat , qui alterum nempe ad eam ponendam inducit ; quinimo in com-